

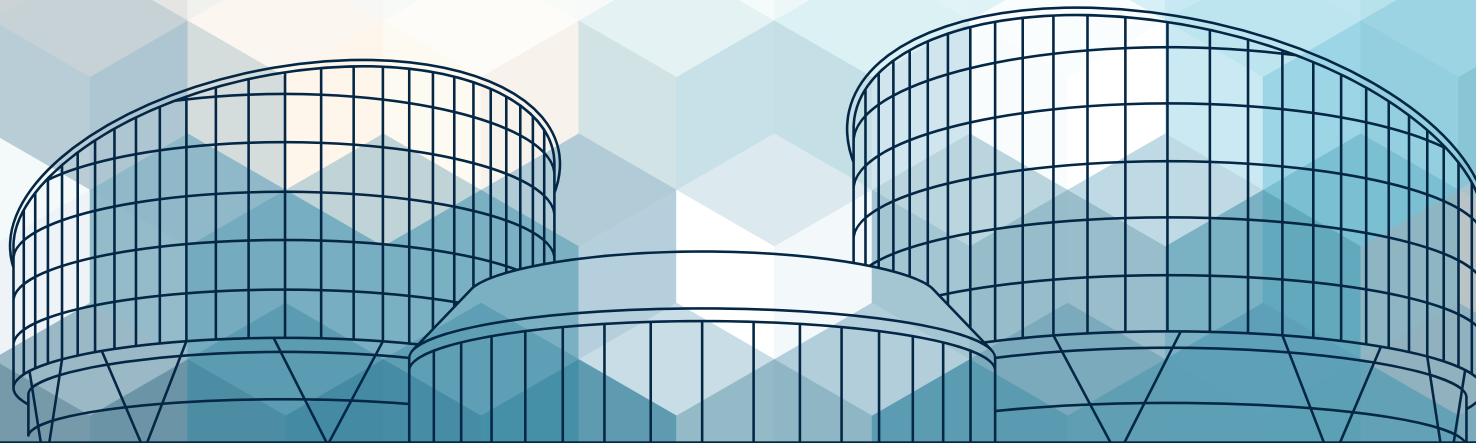
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Ипсиљон против Словеније

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

АНАЛИЗА ПРЕСУДЕ

Органи кривичног гоњења нису спровели брзу истрагу поводом тврдњи о сексуалном злостављању детета, а суд у кривичном поступку није заштитио жртву наводног сексуалног злостављања од непримереног испитивања од стране окривљеног (повреда чл. 3 и чл. 8 Конвенције)

Ипсиљон против Словеније¹

(БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ: 41107/10, ПРЕСУДА ОД 28.05.2015.)

¹ *Y. v. Slovenia.*

СЕНТЕНЦА:

Када пред надлежне органе кривичног гоњења буду изнете тврдње о насиљу, ти су органи дужни да спроведу делотворну истрагу у том погледу, што подразумева брзо предузимање свих расположивих корака да се обезбеде докази о предметном догађају.

Суд који спроводи кривични поступак дужан је да брине о успостављању правичне равнотеже између права на одбрану окривљеног и права жртве на поштовање приватног живота. Суд који спроводи кривични поступак дужан је да на примерен начин заштити жртву од даље трауматизације која може да јој буде узрокована непримерним и непотребним радњама било ког другог учесника у поступку (окривљеног, браниоца, вештака, итд.). Ово је посебно изражено у кривичним поступцима који се воде у вези са кривичним делима против полне слободе.

ЧИЊЕНИЧНИ ОПИС:

Мајка подносиоце представке је пријавила 2002. године полицији да је њену ћерку (која је тада имала 14 година) наводно сексуално злостављао породични пријатељ, који је тада имао 55 година. Званична истрага отворена је 2003. године, тек након што је мајка подносиоце поднела приговор тужилаштву због неактивности полиције. Оптужница је поднета 2006. године. Током суђења мајка подносиоце изнела је тврдње о томе да је изабрани бранилац окривљеног исто лице којем се она обратила за правни савет када је сазнала за наводно злостављање, међутим суд је одбио да разреши браниоца. Саслушање тада већ пунолетне подносиоце растегло се на четири рочишта, која су одржана у току седам месеци. Иако је најпре саслушана у одсуству окривљеног, он јој је

на два рочишта (која су трајала више сати) поставио више од сто питања, од којих је већина била понижавајућа и увредљива. Суд је више пута морао да прекине испитивање зато што је подносиоце била под jakim стресом. Суд је 2009. године донео ослобађајућу пресуду применом начела *in dubio pro reo*. Пресуда је постала правоснажна 2010. године. Подносиоце је истакла у представци Европском суду да кривични поступак пред домаћим судом није осигурао одговарајућу заштиту њених права како због дугог трајања поступка и пристрасности домаћег суда услед њеног украјинског порекла, тако и због нарушавања њеног личног интегритета услед трауме претрпљене у току поступка.

НАЧЕЛА ЕВРОПСКОГ СУДА И ЊИХОВА ПРИМЕНА НА ЧИЊЕНИЦЕ КОНКРЕТНОГ ПРЕДМЕТА:

Према детаљно развијеној пракси Европског суда, члан 3 Конвенције у свом процесном аспекту, намеће државама обавезу да истраже све наводе о насиљу, посебно о сексуалном злостављању. Истрага мора да буде делотворна, што не значи да она мора да резултира подношењем оптужнице против осумњиченог, већ да током истраге надлежни органи морају да предузму све расположиве кораке у циљу обезбеђивања доказа. Надаље, да би истрага била делотворна, она мора да буде спроведена брзо и без непотребних одлагања.

У складу са тим начелима, Европски суд је утврдио да је у овом случају неактивност органа кривичног гоњења (полиције, истражног судије и судије у кривичном поступку) довела до неоправдано дугог трајања кривичног поступка. Наиме, од подношења кривичне пријаве па до правоснажне пресуде протекло је више од седам година. Такво поступање неспојиво је са зах-

тевом ажурности истраге који предвиђа Конвенција. Због тога је Европски суд утврдио повреду процесног аспекта члана 3 Конвенције.

Кривични поступак (нарочито онај који се тиче оптужби за кривична дела против полне слободе) нужно захтева да се успостави правична равнотежа између супротстављених права окривљеног (право на правично суђење) и права жртве која сведочи у поступку (право на поштовање приватног живота). У том смислу, током кривичног поступка могу да се предузму мере ради заштите жртве, у мери која није неспојива са делотворним остваривањем права на одбрану окривљеног.

У контексту овог конкретног предмета није спорно да је захтев за правичним суђењем налагао да одбрани окривљеног буде омогућено да испита подносиатељу као наводну жртву кривичног дела. Међутим, поставља се питање да ли је она испитана на начин којим се обезбеђује правична равнотежа између очувања личног интегритета подносиатеље и заштите права на одбрану окривљеног.

Пре свега, Европски суд је истакао да право на одбрану у кривичном поступку не значи да одбрана може да злоупотребљава институт извођења доказа саслушањем оштећеног. Како би избегао даљу трауматизацију наводне жртве сексуалног злостављања, суд мора да пажљиво надзире начин на који окривљени испитује жртву. Тај задатак је утолико израженији уколико су питања која окривљени поставља наводној жртви интимнија.

Европски суд је приметио како се саслушање подносиатеље без оправданог разлога развукло на четири рочишта одржана у периоду од седам месеци, што је само по себи забрињавајуће. Надаље, Европски суд

је приметио да су питања која је окривљени постављао подносиатељки била изразито личне природе, нека од тих питања била су сугестивна, док су нека више пута поновљена. Током испитивања подносиатеље окривљени је истовремено непрестано оспоравао истинитост њених одговора. Нека питања која је окривљени постављао нису била усмерена само на то да оспоре кредибилитет подносиатеље, већ су такође била усмерена и на то да је омаловаже. Увредљиве инсинуације које је окривљени износио о подносиатељки током њеног испитивања прекорачиле су границе онога што се може сматрати допуштеним са становишта његовог права да креира ефикасну одбрану. Суд је требало да реагује на ту ситуацију и да заштити лични интегритет подносиатеље, будући да ограничавање окривљеног да истиче поједине примедбе које се тичу личности подносиатеље не би ни на који начин повредило његово право на одбрану, али би подносиатељка на тај начин избегла непотребан стрес којем је била изложена у току испитивања.

Надаље, суд у кривичном поступку пропустио је да узме у обзир интересе подносиатеље као наводне жртве сексуалног злостављања и приликом одбијања њеног захтева за разрешење изабраног браниоца окривљеног који је наводно пре покретања поступка дао правни савет мајци подносиатеље управо у вези са злостављањем које је подносиатељка наводно претрпела од окривљеног. Европски суд је истакао да је домаћи суд при одлучивању о овом приговору требало да узме у обзир интересе подносиатеље, и поред тога што национално право не предвиђа разрешење браниоца који је пре него што је ангажован давао правне савете наводној жртви.

Коначно, Европски суд је приметио да је вештак гинеколог прекорачио границе свог задатка и свог подручја стручности када је подносиатељки поставио низ неугодних питања која нису била повезана са његовим задатком, већ спадају у надлежност тужилаштва и суда (на пример,

вештак је подносиољку питао због чега се није снажније бранила од окривљеног). Суд који је именовао вештака да му помогне да утврди релевантне чињенице у кривичном поступку, дужан је да се побрине за то да вештак поштује достојанство сведока, а не да му узрокује непотребну неугодност и повећава ниво стреса којем се сведок излаже у току поступка.

Домаћи суд је занемарио посебно осетљиву природу поступка и пропустио да поступа са посебном пажњом у погледу положаја малолетне подносиољке као наводне жртве. Уместо тога, суд је допустио да степен нелагодности коју је претрпела подносиољка као сведок у кривичном поступку увелико премаши уобичајени степен нелагодности који је сам по себи карактерише свако сведочење жртве наводног сексуалног злостављања, а да то није било потребно ради обезбеђивања права на одбрану окривљеног. Тиме је домаћи суд узроковао повреду права подносиољке на поштовање приватног и породичног живота из члана 8 Конвенције.

ПОСЛЕДИЦЕ УТВРЂЕНЕ ПОВРЕДЕ:

Због утврђених повреда, Европски суд је подносиољки досудио правично задовољење у износу од 9.500 евра, те додатних 4.000 евра на име трошкова поступка.

КОМЕНТАР:

Ово је прва пресуда у којој је Европски суд непосредно одмерио потребу остваривања права на одбрану окривљеног у кривичном поступку спрам права жртве кривичног дела на заштиту њеног приватног живота и интегритета. Ова пресуда представља надоградњу и проширење принципа изражених у ранијим пресудама *Дорсон*

против Холандије (Doorson v. the Netherlands, бр. 20524/92 од 26.03.1996.) у погледу обавеза држава да обезбеде заштиту угрожених сведока у току кривичног поступка; и С.Н. против Шведске (S.N. v. Sweden, бр. 34209/69 од 02.07.2002.) у погледу заштите жртава сексуалног насиља (посебно деце) у току трајања кривичног поступка.

У складу са закључцима Европског суда, за избегавање сличних повреда Конвенције потребно је да органи кривичног гоњења у сличним ситуацијама:

- ① обезбеде брзо спровођење делотворне истраге;
- ② уколико дође до подизања оптужнице обезбеде брзо спровођење кривичног поступка и
- ③ обезбеде заштиту права наводне жртве током кривичног поступка тако да спрече непотребну трауматизацију жртве од стране окривљеног или других учесника у поступку, водећи при томе рачуна да се успостави примерена равнотежа између нужно супротстављених интереса окривљеног (кроз њему зајамчено право на одбрану) и наводне жртве (кроз њој зајамчено право на поштовање приватног живота).

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

Т: +381 11 3023 866

Ф: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council